Journal of Research in Behavioral Sciences

Year 2024, Volume 22, Issue 2

Examining the Psychometric Indicators of Antisocial Behavior Questionnaire in Iranian Teenagers

Sara Taravian[1], Fariborz Nikdel[2], Ali Taghvaei nia[3]

1. MSc in educational psychology, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Yasuj, Yasuj, Iran.
2. (Corresponding author)* Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities,University of Yasuj, Yasuj, Iran.
3. Associate Professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Yasuj, Yasuj, Iran.

Abstract

Aim and Background: Antisocial behaviors encompass actions that harm others, disregard societal rules, violate personal rights, or infringe on property. Such behaviors are considered threats to both individuals and society. This study was conducted to examining the psychometric indicators of Burt and Donnellan's antisocial behaviors questionnaire in Iranian adolescents.

Methods and Materials: The research employed a descriptive-correlational design. The target population encompassed all high school students in Shiraz during the 2022-2023 academic year. A multi-stage cluster sampling method selected a sample of 567 students (342 girls, 222 boys, and 3 unspecified). Data collection instruments included the Antisocial Behavior Questionnaire (Burt & Donnellan, 2009, STAB), the Moral Identity Questionnaire (Aquino & Reed, 2002), and the Brief Scale of Vengeful Tendencies (Flores-Camacho et al., 2022, BSVT-11). Data analysis was conducted using SPSS-24 and AMOS-24 software. Exploratory factor analysis with varimax rotation was applied to the data.

Findings: Results indicated that the questionnaire comprised three components: physical aggression, social aggression, and law-breaking. Confirmatory factor analysis confirmed a three-factor structure with acceptable model fit indices. Cronbach's alpha coefficients demonstrated adequate reliability. To assess convergent and divergent validity, moral identity and vengeful tendencies were examined. The questionnaire exhibited a significant negative correlation with moral identity and a significant positive correlation with vengeful tendencies.

Conclusions: In conclusion, the present questionnaire demonstrates adequate reliability and validity for assessing antisocial behaviors and their components within the Iranian cultural and societal context. Its applicability extends to diverse educational and research settings.

Keywords: Adolescents, Antisocial behavior, Indicator, Psychometrics

Citation: Taravian S, Nikdel F, Taghvaee nia A. **Examining the Psychometric Indicators of Antisocial Behavior Questionnaire in Iranian Teenagers**. Res Behav Sci 2024; 22(2): 287-300.

* **Fariborz Nikdel**
Email: Fnikdel@yu.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی در نوجوانان ایرانی

سارا طراویان [۱]، فریبرز نیکدل [۲]، علی تقوایی نیا [۳]

۱- کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

۲- (نویسنده مسئول)* دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

۳- دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: رفتارهای ضداجتماعی به مجموعه‌ای از اقدامات اشاره دارند که موجب آسیب رساندن به دیگران، نقض هنجارهای اجتماعی، تعدی به حقوق فردی، یا تجاوز به مالکیت دیگران می‌شوند. این دسته از رفتارها، به‌عنوان عواملی که می‌توانند خطراتی برای اشخاص و ساختار جامعه ایجاد کنند، شناخته می‌شوند. پژوهش حاضر با هدف بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان در نوجوانان ایرانی انجام شد.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بود که نمونه‌ای به حجم ۵۶۷ نفر (۳۴۲ دختر و ۲۲۲ پسر و ۳ نفر جنسیت نامشخص) از این جامعه به روش نمونه‌گیری خوشه ای چندمرحله‌ای انتخاب شد. ابزارهای اندازه‌گیری، پرسشنامه‌های رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان (۲۰۰۹، STAB)، هویت اخلاقی آکینو و رید (۲۰۰۲) و گرایش به انتقام فلورس-کاماچو و همکاران (۲۰۲۲، BSVT-11) بودند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. جهت تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از تحلیل عامل اکتشافی و روش مؤلفه‌های اصلی با استفاده از چرخش واریماکس استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد این پرسشنامه از سه مؤلفه پرخاشگری فیزیکی، پرخاشگری اجتماعی و قانون‌شکنی تشکیل شده است. همچنین، جهت سنجش ساختار سه عاملی از تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد که یافته‌های آن نشان داد شاخص‌های برازش الگوی سه عاملی رفتارهای ضداجتماعی، برازش قابل‌قبولی با داده‌ها دارد. ضرایب آلفای کرونباخ نیز از مقادیر قابل‌قبولی برخوردار بودند. درنهایت، جهت بررسی روایی واگرا و همگرا از اجرای هم‌زمان پرسشنامه‌های هویت اخلاقی و گرایش به انتقام استفاده شد. یافته‌ها نشان داد پرسشنامه حاضر با پرسشنامه هویت اخلاقی رابطه منفی و معنی دار و با پرسشنامه گرایش به انتقام رابطه مثبت و معنی‌دار دارد.

نتیجه‌گیری: در نتیجه می‌توان گفت پرسشنامه حاضر، پایایی و روایی مناسبی دارد و می‌تواند رفتارهای ضداجتماعی و مؤلفه‌هایش را در فرهنگ و جامعه ایرانی ارزیابی کند. همچنین این پرسشنامه در موقعیت‌های مختلف تربیتی و پژوهشی قابل استفاده است.

واژه‌های کلیدی: رفتارهای ضداجتماعی، روان‌سنجی، شاخص، نوجوان.

ارجاع: طراویان س، نیکدل ف، تقوایی نیا ع. **بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسشنامه‌های رفتارهای ضداجتماعی در نوجوانان ایرانی**. مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۴۰۳؛ ۲۲(۲): ۲۸۸-۳۰۰.

* **فریبرز نیکدل،**

رایانامه: Fnikdel@yu.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

مقدمه

رفتارهای ضداجتماعی اقداماتی هستند که به دیگران آسیب می رساند، هنجارهای اجتماعی، حقوق شخصی یا مالکیت دیگران را نقض می‌کند. نمونه‌های معمولی شامل اقدامات غیرقانونی مانند خرابکاری، سرقت و حمله و همچنین رفتارهای مضر بین فردی مانند استفاده از توهین‌های نژادی و انتشار شایعات مخرب است. رفتارهای ضداجتماعی در اوایل نوجوانی شروع می‌شود و با خطرات بالاتری از دخالت عدالت کیفری و مرگ زودرس مرتبط است (۱ و ۲). بااین‌حال، تظاهرات خاص رفتارهای ضداجتماعی به‌طور قابل‌توجهی از فردی به فرد دیگر متفاوت است (۳-۶). مطابق با این مشاهدات، مطالعات تحلیلی عاملی نشان داده‌اند که حداقل دو عامل ضداجتماعی وجود دارد: عامل آشکار مثل حمله فیزیکی و عامل پنهان مثل دروغگویی و قانون‌شکنی (۷ و ۸). عامل آشکار در دوران کودکی شایع است و پس‌ازآن میانگین سطوح این رفتارها به‌طور پیوسته کاهش می‌یابد (۹ و ۱۰). در مقابل، عامل پنهان در دوران کودکی نسبتاً نادر است و در طول دوره نوجوانی به‌طور چشمگیری افزایش می‌یابد، اما در طول انتقال به بزرگسالی دوباره از شدت آن کاسته می‌شود (۱۰). عامل علنی سطوح بالایی از ثبات را در طول رشد نشان می‌دهد، به‌طوری‌که آن دسته از کودکان با بالاترین سطح این رفتارها، همچنان در بزرگسالی چنین رفتارهایی را دارند، درحالی‌که عامل پنهان این سطح بالا از ثبات را نشان نمی‌دهد (۹). پژوهش‌های متعدد دیگر نیز از این شواهد حمایت کرده‌اند، به‌طوری‌که نقص در تنظیم عاطفی، مشخصه پرخاشگری فیزیکی است (۱۱-۱۵). پرخاشگری فیزیکی و غیر فیزیکی، تمایزات سبب‌شناسی را نشان می‌دهند. به‌طور خاص، به نظر می‌رسد که پرخاشگری فیزیکی بیشتر از پرخاشگری غیر فیزیکی ارثی است، درحالی‌که پرخاشگری غیرفیزیکی بیشتر تحت تأثیر محیط است (۱۶ و ۱۷). به‌طور خلاصه، شواهد متعددی وجود دارد که نشان می‌دهد پرخاشگری فیزیکی و غیرفیزیکی، دو زیرگروه رفتار ضداجتماعی را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این، گاهی اشتباهاً اختلال شخصیت ضداجتماعی و مفهوم رفتارهای ضداجتماعی به‌جای هم استفاده می‌شوند. اختلال شخصیت ضداجتماعی در نسخه پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی (DSM-5)، به‌عنوان یک الگوی فراگیر از بی‌اعتنایی و تجاوز به حقوق دیگران مطرح شده است. بااین‌حال، رفتارهای ضداجتماعی با اختلال شخصیت ضداجتماعی تفاوت دارد. تعریف رفتارهای ضداجتماعی می‌تواند اساس تشخیصی برای اختلال سلوک و شخصیت ضداجتماعی باشد و حیطه وسیع‌تری نسبت به این دو اختلال دارد (۱۸). اختلال شخصیت ضداجتماعی با اعمال ضداجتماعی و جنایی مستمر مشخص می‌شود و شیوع آن در مردها ۳ درصد و زن‌ها ۱ درصد گزارش شده است. شروع این اختلال قبل از ۱۵ سالگی است و در دخترها قبل از رسیدن به سن بلوغ و در پسرها زودتر از آن، علائم ظاهر می‌شوند (۱۹). اختلال سلوک در DSM-5 با تمایلات بی‌رحمی-بی‌عاطفگی، پرخاشگری شدید و برنامه‌ریزی‌شده، همراهی بیشتر با همسالان منحرف، ترک تحصیل در سنین پایین، تشویق بیشتر همسالان به ارتکاب جرم و ... شناخته می‌شود (۲۰ و ۲۱). شروع اختلال سلوک در طی اواسط کودکی و نوجوانی است و بیشتر در پسرها دیده می‌شود (۲۲). براساس پژوهش‌های انجام‌شده، در جوانان، رفتارهای ضداجتماعی با پریشانی روانی (شامل علائم جسمانی، افسردگی، اضطراب، فوبیا، حساسیت بین فردی، وسواس فکری، خصومت، افکار پارانوئید و روان‌پریشی) و سوءمصرف مواد مرتبط است (۲۳-۲۷). پژوهش‌های دیگر نشان داده‌اند که میزان رفتار ضداجتماعی و نشانه‌های مرتبط با آن در فرهنگ‌های فردی و صنعتی نسبت به فرهنگ‌های جمع‌گرایانه رایج‌تر است، یعنی در فرهنگ‌هایی که نیازهای یک فرد بر نیازهای یک گروه در اولویت قرار می‌گیرد، رفتارهای ضداجتماعی بیشتر است (۲۸ و ۲۹). بااین‌حال، سایر مطالعات این الگو را به‌وضوح شناسایی نکردند و استدلال کرده‌اند که نابرابری درآمدی می‌تواند عامل رفتارهای ضداجتماعی و خشونت بالا در کشورها باشد (۳۰ و ۳۱). درهرصورت، پژوهش‌های بیشتری برای درک رفتارهای ضداجتماعی نیاز است.

تاکنون پرسشنامه‌های متعددی برای سنجش رفتارهای ضداجتماعی ساخته شده است. سیاهه رفتارهای ضداجتماعی که توسط محمدی مصیری، شفیعی فرد، داوری و بشارت (۱۳۸۹) ساخته شده است، دارای ۱۰ سؤال می‌باشد و به ارزیابی مسائلی مانند آسیب رساندن به اموال و اشخاص، پرخاشگری و درگیری فیزیکی و گرایش به همسالان منحرف پرداخته است (۳۲). پرسشنامه مورداستفاده دیگر، میلون (۱۹۸۷) می‌باشد. این پرسشنامه که ۱۷۵ سؤال دارد، اختلالات شخصیت از جمله شخصت ضداجتماعی را می‌سنجد (۳۳). اما همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، رفتارهای ضداجتماعی با اختلال شخصیت ضداجتماعی تفاوت دارد. بنابراین، پرسشنامه میلون مناسب جوامع آماری گوناگون نمی‌باشد. چک‌لیست ۱۵ سؤالی تعیین رفتارهای ضداجتماعی زندانیان توسط خادمی و سیف (۱۳۹۰)

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

ساخته و براساس ملاک‌های تشخیصی DSM-IV-TR2 تدوین شده است. این پرسشنامه به بررسی رفتارهای ضداجتماعی زندانیان می‌پردازد (۳۴). سیاهه رفتاری نوجوانان (YSR) که توسط آخنباخ (۲۰۰۱) ساخته شده است، ۱۹۸ سؤال دارد و به بررسی مشکلات عاطفی، رفتاری و اجتماعی نوجوانان ۱۱–۱۸ ساله می‌پردازد (۳۵). مقیاس رفتاری راتر کودکان (CBCL)، دیگر پرسشنامه تدوین‌شده جهت بررسی مشکلات رفتاری کودکان است. این پرسشنامه توسط مایکل راتر (۱۹۶۷) ساخته‌شده و شامل ۳۰ سؤال عینی از رفتار کودکان است (۳۶). با توجه به مطالب گفته‌شده می‌توان نتیجه گرفت پرسشنامه‌های مورداستفاده به‌طور خاص به رفتارهای ضداجتماعی نمی‌پردازد، یا برای گروه‌های خاصی تدوین‌شده‌اند و یا نمی‌توانند اکثر رفتارهای ضداجتماعی را با توجه به تعریف آن، پوشش دهند. علاوه بر این، پیش‌تر اشاره شد که پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که رفتارهای ضداجتماعی از دو عامل علنی و پنهان تشکیل شده است. تنها پرسشنامه‌ای که می‌تواند این دو عامل را پوشش دهد، پرسشنامه ساخته‌شده توسط بارت و دونلان (۲۰۰۹) می‌باشد (۳۷). این پرسشنامه را انصافداران (۱۳۹۸) در ایران برای اولین بار در رساله دکترای خود هنجاریابی کرد (۳۸)، اما اطلاعات کامل و روشنی جهت شاخص‌های روان‌سنجی و ترجمه این پرسشنامه گزارش نشده است. بنابراین، پژوهش حاضر جهت بررسی روش‌های تحلیل عاملی و بررسی ویژگی های روان‌سنجی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان (۲۰۰۹، STAB) در نمونه دانش‌آموزی انجام شد تا در صورت مناسب بودن آن، ابزار کارآمدی در اختیار متخصصان این حوزه قرار گیرد. بر این اساس سؤالات زیر در پژوهش حاضر موردبررسی قرار گرفت:

۱– آیا پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی (STAB) از روایی (سازه، ملاکی، واگرا و همگرا) قابل‌قبولی برخوردار است؟

۲– آیا مجموعه ماده‌هایی که پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی (STAB) را تشکیل می‌دهند، از پایایی مطلوبی برخوردار هستند؟

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر، با توجه به هدف کاربردی و با توجه به ماهیت داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی، تحلیل عاملی (تأییدی و اکتشافی) و روش‌های متعارف آزمون‌سازی تعیین روایی، پایایی و جداول نرم می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، تمامی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز بود که در سال تحصیلی ۱۴۰۲–۱۴۰۱ در مدارس این شهر مشغول به تحصیل بودند. با توجه به جدول کرجسی و مورگان، حداقل تعداد نمونه برای این جامعه آماری ۳۸۲ نفر می‌باشد که در مطالعه حاضر، ۶۰۰ دانش آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. به این صورت که از نواحی چهارگانه آموزش‌وپرورش شهر شیراز، ابتدا دو ناحیه ۱ و ۴ انتخاب شدند. سپس تمام مدارس مقطع متوسطه دوم هر دو ناحیه به‌طور جداگانه لیست شدند. از این دو لیست هشت مدرسه (چهار مدرسه دخترانه و چهار مدرسه پسرانه) انتخاب و سپس از هر مدرسه چهار کلاس به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه‌های کتبی در اختیارشان قرار گرفت. ۳۳ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن حذف شدند و درنهایت ۵۶۷ پرسشنامه مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. سه هفته پس از جمع‌آوری پرسشنامه ها جهت سنجیدن بازآزمایی، ۱۱۰ پرسشنامه دیگر میان دانش آموزانی که قبلاً پرسشنامه را پر کرده بودند، توزیع شد. ۷ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن حذف شد و ۱۰۳ پرسشنامه جهت بازآزمایی مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. از معیارهای ورود به پژوهش حاضر می‌توان به رضایت کامل شرکت‌کنندگان برای تکمیل پرسشنامه‌ها، سن بین ۱۶–۱۸، داشتن هوش عادی و نداشتن هرگونه رفتارهای بزهکارانه با توجه به پرونده تحصیلی و سوابق مشاوره‌ای و از معیارهای خروج می‌توان به عدم تمایل برای تکمیل پرسشنامه‌ها، مخدوش بودن یا پاسخگویی ناقص به پرسشنامه‌ها و مقطع تحصیلی خارج از متوسطه دوم اشاره کرد.

در پژوهش حاضر از پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان (۲۰۰۹، STAB) جهت بررسی شاخص‌های روان‌سنجی آن، پرسشنامه هویت اخلاقی آکینو و رید (۲۰۰۲) جهت بررسی روایی واگرا و از پرسشنامه گرایش به انتقام گرایش به انتقام فلورس–کاماچو و همکاران (۲۰۲۲، BSVT-11) جهت بررسی روایی همگرا استفاده شد که در ادامه به هر سه پرسشنامه پرداخته شده است.

۱–پرسشنامه هویت اخلاقی آکینو و رید (۲۰۰۲):

آکینو و رید در سال ۲۰۰۲ پرسشنامه هویت اخلاقی را که متشکل از ۱۰ گویه بود، تهیه کردند (۳۹) و مجدآبادی (۱۳۹۶) برای اولین بار در ایران آن را ترجمه کرد (۴۰). این پرسشنامه که برای اولین بار برای دانش‌آموزان و دانشجویان ساخته شد، دو بُعد درونی سازی (گویه‌های ۱، ۲، ۴، ۷ و ۱۰) و برونی‌سازی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

(گویه‌های ۳، ۵، ۶، ۸ و ۹) را می‌سنجد. نمره‌گذاری پرسشنامه به‌صورت (۱) به‌شدت مخالف، (۲) خیلی مخالف، (۳) کمی مخالف، (۴) بی‌نظر، (۵) کمی موافق، (۶) خیلی موافق و (۷) به‌شدت موافق. گویه‌های ۴ و ۷ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در ابتدا از پاسخ‌دهنده خواسته می‌شود که به ویژگی های اخلاقی که بالای مقیاس نوشته شده است، توجه کنند. سپس ۱۰ سؤال در مورد این ویژگی‌ها از شرکت‌کنندگان پرسیده می‌شود تا درجه‌ای که داشتن این ویژگی‌ها برای فرد اهمیت دارد، به‌دست آید. بوگرشاوسن و همکاران (۲۰۱۵) در بازنگری پژوهش‌های مربوط به هویت اخلاقی با استفاده از الگوی آکینو و رید گزارش کرده‌اند که شواهد فراوانی از روایی پیش‌بین مناسب این الگوی دوبعدی وجود دارد (۴۱). یافته‌های پژوهش مجدآبادی (۱۳۹۶) نشان داد الگوی نظری آکینو و رید در زمینه ی هویت اخلاقی برای اندازه‌گیری در فرهنگ ایرانی روایی کافی دارد (۴۰). در پژوهش آکینو و رید (۲۰۰۲) آلفای کرونباخ برای بُعد درونی سازی ۰/۷۷ و برای بُعد برونی‌سازی ۰/۷۶ به دست آمد (۳۹). در پژوهش امید (۱۳۹۵) پایایی این مقیاس از روش آلفای کرونباخ در برای بُعد درونی سازی ۰/۷۲ و برای بُعد برونی‌سازی ۰/۵۸ به‌دست آمد (۴۲). در پژوهش عظیم پور و همکاران (۱۳۹۳) آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های درونی سازی و برونی‌سازی به ترتیب برابر با ۰/۷۶ و ۰/۷۷ بدست آمد (۴۳).

۲-مقیاس گرایش به انتقام فلورس-کاماچو و همکاران (۲۰۲۲، BSVT-11): فلورس-کاماچو، کاستیلو-وردخو و پناگوس-کورزو در سال ۲۰۲۲ مقیاس مختصر گرایش به انتقام را که متشکل از ۱۱ گویه بود، تهیه کردند (۴۴). این مقیاس که در ایران برای اولین بار توسط طراویان، نیکدل و تقوایی نیا (۱۴۰۲) هنجاریابی شد، سه بُعد را ارزیابی می‌کند (۴۵): کینه‌جویی (گویه‌های ۲، ۵، ۸ و ۱۱)، برنامه‌ریزی برای انتقام (گویه‌های ۴، ۱، ۱۰ و ۷) و توجیه انتقام (گویه‌های ۹، ۳ و ۶). از شرکت‌کنندگان خواسته شد یکی از پنج گزینه پاسخ را که به‌صورت طیف لیکرت بود را انتخاب کنند. نمره‌گذاری سؤالات به‌صورت (۱) کاملاً مخالفم، (۲) مخالف، (۳) نظری ندارم، (۴) موافق و (۵) کاملاً موافق می‌باشد. در ابتدای مقیاس، شرکت کنندگان دستورالعمل زیر را می‌خوانند: «در زیرمجموعه‌ای از عبارات ارائه می‌شود، لطفاً گزینه‌ای را که بهترین توصیف شماست را مشخص کنید». شرکت‌کنندگان در رضایت آگاهانه مطلع شدند که این تست برای ارزیابی نگرش‌های مختلف مربوط به تلافی یا پاسخ به رفتارهای ناعادلانه است. در پژوهش فلورس-کاماچو و همکاران (۲۰۲۲) روایی این مقیاس مناسب گزارش شد و پایایی از روش آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های کینه‌جویی، برنامه‌ریزی برای انتقام، توجیه انتقام و نمره کل به ترتیب برابر با ۰/۷۵، ۰/۸۸، ۰/۷۰ و ۰/۸۷ بدست آمد (۴۴). همچنین، در پژوهش طراویان و همکاران (۱۴۰۲) نیز پایایی مؤلفه‌های کینه‌جویی، برنامه‌ریزی برای انتقام، توجیه انتقام و نمره کل به ترتیب برابر با ۰/۷۹، ۰/۸۱، ۰/۷۶ و ۰/۹۲ بدست آمد (۴۵).

۳-پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان (۲۰۰۹، STAB): این پرسشنامه توسط بارت و دونلان (۲۰۰۹) برای سنجش رفتارهای ضداجتماعی ساخته شده است (۳۷) و در ایران برای اولین بار توسط انصافداران (۱۳۹۸) ترجمه شد (۳۸). این مقیاس از ۳۲ گویه تشکیل‌شده که در یک مقیاس طیف لیکرت پنج درجه‌ای از هرگز (۱) تا تقریباً همیشه (۵) درجه‌بندی می‌شود. این مقیاس سه بُعد پرخاشگری فیزیکی (۱، ۷، ۴، ۱۰، ۱۳، ۱۶، ۱۹، ۲۲، ۲۵ و ۲۸)، پرخاشگری اجتماعی (۳، ۶، ۹، ۱۲، ۲۱، ۲۴، ۱۵، ۲۷، ۱۸، ۳۰ و ۳۲) و قانون‌شکنی (۲، ۵، ۸، ۱۱، ۱۴، ۱۷، ۲۰، ۲۳، ۲۶، ۳۱ و ۲۹) را می‌سنجد. بارت و دونلان (۲۰۰۹) در پنج پژوهش روایی این مقیاس را موردبررسی قرار دادند که در این پژوهش‌ها، روایی مقیاس مورد تأیید قرار گرفت (۳۷). در پژوهش انصافداران (۱۳۹۸) نیز روایی این پرسشنامه تأیید شد (۳۸). بارت و دونلان (۲۰۰۹) در پنج پژوهش پایایی این مقیاس را موردبررسی قرار دادند. پایایی در هر پنج پژوهش در بُعد پرخاشگری فیزیکی بین ۰/۸۴ تا ۰/۹۱، در بُعد پرخاشگری اجتماعی بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۰ و در بُعد قانون‌شکنی از ۰/۷۱ تا ۰/۸۷ متغیر بود (۳۷). در پژوهش انصافداران (۱۳۹۸)، ضرایب پایایی کل پرسشنامه رفتار ضداجتماعی به روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب برابر با ۰/۸۸ و ۰/۷۶، برای پرخاشگری فیزیکی ۰/۸۷ و ۰/۸۰، پرخاشگری اجتماعی ۰/۶۵ و ۰/۵۷ و قانون‌شکنی ۰/۷۲ و ۰/۵۲ بدست آمد (۳۸).

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، این پرسشنامه برای اولین بار در پژوهش انصافداران (۱۳۹۸) مورداستفاده قرار گرفت، اما اطلاعات کامل و روشنی جهت شاخص‌های روان‌سنجی و ترجمه این پرسشنامه ارائه نشد؛ بنابراین، پژوهشگر در پژوهش حاضر این پرسشنامه را برای دومین بار ترجمه و به‌صورت کامل

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

رواسازی کرد. در این پژوهش از دو نوع روایی محتوایی و سازه ای برای بررسی روایی پرسشنامه استفاده شد. روایی محتوایی نشان می‌دهد که چقدر محتوای پرسشنامه با هدف پژوهش همخوانی دارد که با نظرات متخصصان در دو بخش کیفی و کمی بررسی شد. در بخش کیفی، پس از ترجمه پرسشنامه توسط دو تن از اساتید زبان و دو تن از اساتید روانشناسی، دو متخصص روانشناسی و زبان انگلیسی چهار فرم ترجمه‌شده را بررسی و بر نتیجه نهایی توافق کردند. درنهایت یک متخصص انگلیسی دو زبانه و دو تن از اساتید روانشناسی و علوم تربیتی و یک دانشجوی دکترای روانشناسی تربیتی، روایی صوری و محتوایی پرسشنامه را مورد تأیید قرار دادند. در بخش کمی، ظاهر پرسشنامه از جمله فرمت، فونت، چینش، فاصله و حجم آن توسط استاد راهنما و چند نفر از صاحب‌نظران تأیید شده است.

درنهایت اطلاعات به‌دست‌آمده از پرسشنامه با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS-24 و AMOS-24 مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

تعداد ۵۶۷ دانش‌آموز که ۳۴۲ از آنان دختر، ۲۲۲ پسر، ۳ نفر جنسیت نامشخص، ۱۴۳ نفر ۱۶ ساله، ۲۱۰ نفر ۱۷ ساله، ۱۹۵ نفر ۱۸ ساله و ۱۹ نفر سن نامشخص بودند، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. جدول ۱ شاخص‌های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمره و چولگی و کشیدگی شرکت‌کنندگان را در مؤلفه‌های رفتارهای ضداجتماعی و نمره کل نشان می‌دهد.

جدول۱. شاخص‌های توصیفی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی و مؤلفه‌ها

مقیاس		میانگین	انحراف استاندارد	حداقل نمره	حداکثر نمره	چولگی	کشیدگی
رفتارهای ضداجتماعی	پرخاشگری اجتماعی	۱۹/۸۴	۸/۱۰	۷	۴۴	۰/۰۹	-۰/۳۴
	پرخاشگری فیزیکی	۲۰/۳۳	۸/۸۵	۹	۴۵	۰/۱۶	-۰/۴۳
	قانون‌شکنی	۱۵/۱۷	۵/۹۷	۱۰	۳۵	۰/۸۰	-۰/۳۵
	نمره کل رفتارها ضداجتماعی	۵۶/۸۲	۲۱/۷۷	۳۲	۱۲۱	۰/۰۵	-۰/۲۸
هویت اخلاقی	درونی‌سازی	۲۴/۷۲	۶/۴۹	۵	۳۵	-۰/۰۲	-۰/۲۴
	برونی‌سازی	۱۷/۱۲	۴/۵۰	۵	۲۵	-۰/۰۰۲	-۰/۱۹
	نمره کل هویت اخلاقی	۴۱/۸۴	۹/۰۳	۱۱	۶۰	-۰/۰۸	-۰/۴۸
گرایش به انتقام	کینه‌جویی	۱۰/۶۰	۴/۴۶	۴	۲۰	۰/۰۵	-۰/۴۷
	برنامه‌ریزی برای انتقام	۹/۶۸	۴/۳۸	۴	۲۰	۰/۱۴	-۰/۵۱
	توجیه انتقام	۷/۵۹	۳/۵۵	۳	۱۵	۰/۱۴	-۰/۶۷
	نمره کل گرایش به انتقام	۲۷/۸۷	۱۱/۶۱	۱۱	۵۵	۰/۰۷	-۰/۳۳

جدول ۱، میانگین، انحراف استاندارد، حداقل نمره، حداکثر نمره، چولگی و کشیدگی متغیر رفتارهای ضداجتماعی را نشان می‌دهد.

ابتدا جهت اطمینان از مناسب بودن نمونه، دو شاخص کفایت نمونه‌برداری و معناداری ماتریس بررسی شدند. مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری، آزمون کرویت بارتلت و درجه آزادی به ترتیب برابر با ۰/۹۴۴، ۷۴۴۶/۳۰ (p<۰۰۱) و ۴۹۶ بدست آمد. با توجه به اینکه مقدار شاخص کفایت نمونه‌برداری برابر با ۰/۹۴۴ شده است، بنابراین نمونه فعلی برای تحلیل عاملی مناسب است. نتایج آزمون کرویت بارتلت نشان‌دهنده این موضوع است که داده‌های پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی برای عامل مناسب در سطح P<۰/۰۰۰۱ معنی‌دار است. جهت بررسی روایی سازه پرسشنامه حاضر، از تحلیل عامل اکتشافی و روش مؤلفه‌های اصلی با استفاده از چرخش واریماکس استفاده شد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل عامل اکتشافی، سه مؤلفه را نشان می‌دهند.

جدول۲. ارزش ویژه و درصد واریانس مؤلفه‌ها در تحلیل مؤلفه‌های اصلی

مؤلفه‌ها	ارزش ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد تراکمی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

۱	۱۱/۴۰	۳۵/۶۵	۳۵/۶۵
۲	۳/۴۰	۱۰/۶۴	۴۶/۲۹
۳	۱/۴۲	۴/۴۴	۵۰/۷۴

جدول ۳ بارهای عاملی ماده‌های مقیاس رفتارهای ضداجتماعی را در پژوهش حاضر نشان می‌دهد.

جدول ۳. نتایج تحلیل عاملی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی

شماره گویه	بُعد پرخاشگری فیزیکی	بُعد پرخاشگری اجتماعی	بُعد قانون‌شکنی
۱.دوست دارم مردم را کتک بزنم.	۰/۵۴		
۴.هرکسی مرا بزند، او را می‌زنم.	۰/۶۱		
۷. خیلی زود عصبانی می‌شوم.	۰/۵۳		
۱۰.دیگران را تهدید می‌کنم.	۰/۶۲		
۱۳.برای کنترل کردن خشم خود مشکل دارم.	۰/۵۵		
۱۶.هرکسی مرا تحریک کند، او را کتک می‌زنم.	۰/۵۸		
۱۹.بیشتر از دیگران وارد نزاع و درگیری می‌شوم.	۰/۷۳		
۲۲.بر سر دیگران فریاد زده و ناسزا می‌گویم.	۰/۶۴		
۲۵.وارد درگیری و زدوخورد با دیگران می‌شوم.	۰/۷۴		
۲۸.احساس خوبی بعد از کتک زدن دیگران می‌کنم.	۰/۷۵		
۳.دیگران را سرزنش می‌کنم.		۰/۴۲	
۶.دوست دارم با احساسات دیگران بازی کنم.		۰/۵۸	
۹.در غیاب دیگران مسخرشان می‌کنم.		۰/۵۳	
۱۲.در کارهای گروهی هروقت از کسی عصبانی می‌شوم، او را از گروه بیرون می‌اندازم.		۰/۵۴	
۱۵.وقتی از کسی عصبانی شوم، با صحبت نکردن او را تنبیه می‌کنم.		۰/۳۲	
۱۸.وقتی از کسی عصبانی شوم، اسرارش را فاش می‌کنم.		۰/۷۳	
۲۱.عمداً آبروی دیگران را می‌برم.		۰/۷۱	
۲۴.دیگران را بر علیه کسی که از او عصبانی هستم، تحریک می‌کنم.		۰/۷۰	
۲۷.پشت سر دیگران حرف می‌زنم.		۰/۶۴	
۳۰.نسبت به دیگران بی‌ادب هستم.		۰/۶۶	
۳۲.در مورد دیگران حرف‌های بدی می‌زنم.		۰/۷۶	
۲.به‌طور غیرقانونی وارد مغازه، پاساژ یا انبار کالا می‌شوم.			۰/۴۳
۵.شیشه‌های ساختمان‌های متروکه را می‌شکنم.			۰/۴۲
۸.از مغازه‌ها دزدی می‌کنم.			۰/۵۴
۱۱.مکان‌های عمومی را با شکستن بطری و واژگون کردن سطل آشغال کثیف می‌کنم.			۰/۷۴
۱۴.دوچرخه دزدیده‌ام.			۰/۷۹
۱۷.اموال متعلق به مدرسه یا محل کار را می‌دزدم.			۰/۸۴
۲۰.برای مدت‌های طولانی، بدون اینکه به خانواده یا دوستان اطلاع دهم، خانه را ترک می‌کنم.			۰/۶۳
۲۳.مواد مخدر از جمله علف می‌فروشم.			۰/۷۴
۲۶.از مدرسه یا محل کار خود اخراج، تعلیق یا بیرون انداخته شده‌ام.			۰/۷۲
۲۹.نمی‌توانم بدهکاری‌ام را پرداخت کنم.			۰/۶۸
۳۱.در نگه‌داشتن شغل مشکل دارم.			۰/۷۶

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، تمام ماده‌های پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بر روی عامل مربوط به خود بار مثبت و معنی‌دار در سطح $p<۰/۰۰۱$ داشته‌اند. تمام مقادیر اوزان برآورد مدل معنادار هستند. به منظور آزمون ساختار عاملی

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

مفروض پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی، از روش آماری تحلیل عامل تأییدی (با استفاده از روش حداکثر احتمال) استفاده شد. الگوی سه عاملی مشتمل بر سه متغیر مکنون پرخاشگری فیزیکی، پرخاشگری اجتماعی و قانون‌شکنی است. برای بررسی برازش مدل فرضی، شاخص‌های برازش مجذور خی (X^2) و ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) که برای مدل‌های خوب کمتر از ۰/۰۵ و برای مدل‌های متوسط بین ۰/۰۵ تا ۰/۰۸ و برای مدل‌های ضعیف‌تر بالاتر از ۰/۱ است (۴۶)، بررسی شدند. براساس یک قاعده کلی، شاخص‌های برازندگی تطبیقی (CFI) و نیکویی برازش (GFI)، در مدل‌های خوب بین ۰/۹ تا ۰/۹۵ است. هرچه این مقدار به ۱ نزدیک‌تر باشد نشان از برازش بهتر مدل دارد (۴۷). جدول ۴ شاخص‌های برازش مدل برای پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی را نشان می دهد.

جدول ٤. شاخص‌های برازش مدل برای پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی

مدل سه عاملی	X2	df	X2/df	IFI	NFI	CFI	GFI	RMSEA	AGFI
	۱۴۲۷/۹۶	۴۴۴	۳/۲۱	۰/۹۰	۰/۸۶	۰/۸۹	۰/۸۵	۰/۰۶۳	۰/۸۳

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد شاخص‌های برازش الگوی سه عاملی رفتارهای ضداجتماعی در دانش‌آموزان، برازش قابل‌قبولی با داده‌ها دارد.

همان‌طور که در توضیحات پرسشنامه بیان شد، پایایی این پرسشنامه در پژوهش بارت و دونلان (۲۰۰۹) پایایی هر سه مؤلفه بین ۰/۷۱ تا ۰/۹۱ بود (۳۷). در پژوهش حاضر، به منظور مطالعه پایایی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی از یک نمونه ۵۶۷ نفری از دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز، با استفاده از روش‌های آلفای کرونباخ، تنصیف و بازآزمایی استفاده شد و پایایی بازآزمایی از طریق جمع‌آوری اطلاعات از ۱۰۳ دانش‌آموز به فاصله ۳ هفته از جمع‌آوری ابتدایی اطلاعات سنجیده شد. جدول ۵ پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ، تنصیف و بازآزمایی نشان می‌دهد.

جدول۵. پایایی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی

مقیاس	آلفای کرونباخ	تنصیف اسپیرمن – براون	بازآزمایی
پرخاشگری فیزیکی	۰/۸۹	۰/۸۱	۰/۸۷
پرخاشگری اجتماعی	۰/۸۶	۰/۸۴	۰/۸۵
قانون‌شکنی	۰/۹۰	۰/۸۸	۰/۸۲
کل	۰/۹۴	۰/۸۷	۰/۹۳

همچنین جهت بررسی روایی واگرا و همگرا، از اجرای همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه‌های هویت اخلاقی آکینو و رید (۲۰۰۲) و گرایش به انتقام فلورس–کاماچو و همکاران (۲۰۲۲) استفاده شد (۳۹ و ۴۴). جدول ۶ همبستگی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی را با پرسشنامه‌های هویت اخلاقی و گرایش به انتقام را نشان می‌دهد.

جدول ٦. ضرایب همبستگی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی با هویت اخلاقی و گرایش به انتقام

متغیر	پرخاشگری فیزیکی	پرخاشگری اجتماعی	قانون‌شکنی	نمره کل رفتارهای ضداجتماعی
درونی‌سازی	-۰/۲۳**	-۰/۲۱**	-۰/۲۱**	-۰/۲۶**
برونی‌سازی	-۰/۱۹**	-۰/۱۷**	۰/۱۷**	-۰/۲۲**
نمره کل هویت اخلاقی	-۰/۲۴**	-۰/۲۱**	-۰/۲۱**	-۰/۲۷**
کینه‌جویی	۰/۵۶**	۰/۴۱**	۰/۲۸**	۰/۵۰**
برنامه‌ریزی برای انتقام	۰/۵۲**	۰/۴۰**	۰/۲۶**	۰/۴۸**
توجیه انتقام	۰/۵۱**	۰/۳۹**	۰/۲۷**	۰/۴۶**
نمره کل گرایش به انتقام	۰/۵۸**	۰/۴۴**	۰/۳۰**	۰/۵۳**

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

همان‌طور که نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد، مؤلفه‌های پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی با مؤلفه‌های هویت اخلاقی و نمره کل هویت اخلاقی رابطه منفی و معنی‌دار در سطح ۰/۰۱ و با مؤلفه‌های پرسشنامه گرایش به انتقام نمره کل گرایش به انتقام رابطه مثبت و معنی‌دار در سطح ۰/۰۱ دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان (۲۰۰۹) در نوجوانان ایرانی انجام شد. جهت بررسی پایایی از آلفای کرونباخ، تنصیف و بازآزمایی استفاده شد. پایایی بدست آمده برای مؤلفه‌ها و نمره کل در بازه ۰/۸۱ تا ۰/۹۴ قرار دارد. در پژوهش بارت و دونلان این مقدار در بازه ۰/۷۱ تا ۰/۹۱ و در پژوهش انصافداران (۱۳۹۸) در بازه ۰/۵۲ تا ۰/۸۸ قرار داشت (۳۷ و ۳۸). در پژوهش گاروفالو، نوتبورن، سلبوم، و بوگارتس (۲۰۱۸) ضرایب پایایی این پرسشنامه برای مؤلفه‌ها و نمره کل بیشتر از ۰/۷۷ بدست آمده است (۴۸). مقادیر بدست آمده، مقادیر قابل قبولی هستند؛ بنابراین، می‌توان گفت پرسشنامه از ضرایب پایایی خوبی در نمونه دانش‌آموزی برخوردار است. قبل از انجام تحلیل عاملی اکتشافی، به منظور حصول اطمینان از متناسب بودن نمونه، شاخص‌های کفایت نمونه‌برداری و معناداری ماتریس موردبررسی قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد نمونه انتخاب‌شده، برای تحلیل عاملی مناسب است و پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بارت و دونلان برای تحلیل عاملی مناسب در سطح ۰/۰۰۰۱ معنادار است. نتایج تحلیل عامل اکتشافی نشان داد که این پرسشنامه از سه مؤلفه پرخاشگری فیزیکی، پرخاشگری اجتماعی و قانون‌شکنی تشکیل شده است. این یافته، با یافته های بارت و دونلان (۲۰۰۹)، بارت، کلمپ، کاشی، گورمن اسمیت و نیدرهایزر (۲۰۱۵)، یونتا و هیدایاتی (۲۰۲۱)، جانسون (۲۰۱۲) و انصافداران (۱۳۹۸) همسو می‌باشد (۳۷، ۴۹، ۵۰، ۵۱ و ۳۸). همچنین برای بررسی روایی سازه پرسشنامه، از تحلیل عاملی تأییدی به روش برازش مدل استفاده شده است. نتایج نشان داد این پرسشنامه از ساختار سه عاملی برخوردار است و این سه عامل از برازش مطلوبی برخوردار هستند. این یافته نیز، با یافته‌های بارت و دونلان (۲۰۰۹)، بارت و همکاران (۲۰۱۵)، یونتا و هیدایاتی (۲۰۲۱)، جانسون (۲۰۱۲) و انصافداران (۱۳۹۸) همسو می‌باشد (۳۷، ۴۹، ۵۰، ۵۱ و ۳۸). همچنین، تمام ماده های پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی بر روی عامل مربوط به خود بار مثبت و معنی‌دار داشتند. در پژوهش انصافداران (۱۳۹۸) سؤال‌های ۱۳، ۱۸ و ۳۰ به علت داشتن بار عاملی زیر ۰/۳۰ از تحلیل کنار گذاشته شدند (۳۸). همچنین جهت سنجش روایی همگرا از اجرای همزمان این پرسشنامه با مقیاس گرایش به انتقام فلورنس-کاماچو و همکاران (۲۰۲۲) و جهت سنجش روایی واگرا از اجرای همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه هویت اخلاقی آکینو و رید (۲۰۰۲) استفاده شد (۳۹ و ۴۴). یافته‌ها نشان داد مؤلفه‌ها و نمره کل پرسشنامه رفتارهای ضداجتماعی با مؤلفه‌ها و نمره کل گرایش به انتقام رابطه مثبت و معنی‌دار و با مؤلفه‌ها و نمره کل پرسشنامه هویت اخلاقی رابطه منفی معنی دار دارد. در خصوص این یافته می‌توان گفت فردی که گرایش به انتقام دارد، در برابر هرگونه تحقیر، ظلم یا آسیب از سوی دیگران، احساس خشم، نفرت و کینه می‌کند و فکر می‌کند که باید آن‌ها را جبران کند. فرد در این حالت، تلاش می‌کند که عامل آسیب را مجازات کند، آبرو و احترام خود را بازگرداند یا حس خود بهبودی پیدا کند. فرد معمولاً برای رسیدن به این اهداف، رفتارهای خشونت‌آمیز، غیرمنصفانه و خلاف قوانین مانند رفتارهای ضداجتماعی را انجام می‌دهد (۵۲). از طرف دیگر، افرادی که هویت اخلاقی بالایی دارند رفتارهای جامعه پسند بیشتری (مانند نوع‌دوستی و مشارکت اجتماعی) از خود نشان می دهند، بخشنده‌تر هستند، نگرانی برای دیگران دارند، پایبند به تعهدات اخلاقی هستند و کمتر درگیر رفتارهای ضداجتماعی می شوند (۵۳-۵۸). بارت و دونلان (۲۰۰۹) نیز استدلال می‌کنند که این پرسشنامه با دیگر پرسشنامه‌های رفتارهای ضداجتماعی دیگر مانند طیف رفتارهای برون سازی بزرگسالان کروگر و همکاران (۲۰۰۷) و روان‌رنجوری (از مؤلفه‌های ویژگی‌های شخصیتی) روایی همگرا و با وظیفه‌شناسی (از مؤلفه‌های ویژگی های شخصیتی) روایی واگرا دارد (۳۷ و ۵۹). در نتیجه می‌توان گفت پرسشنامه هنجاریابی شده، مانند پرسشنامه اصلی، پایایی و روایی مناسبی دارد و می‌تواند رفتارهای ضداجتماعی و مؤلفه هایش را در فرهنگ و جامعه ایرانی ارزیابی کند. درنهایت باید گفت، نتایج پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی همراه است. با توجه به اینکه این پرسشنامه در دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر شیراز انجام شده است، باید در تعمیم نتایج احتیاط‌های لازم را به عمل آورد. همچنین پیشنهاد می‌شود پژوهشگران در

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

پژوهش‌های آتی، از این پرسشنامه در جوامع و گروه‌های سنی دیگر استفاده کنند و به نقش جنسیت در رفتارهای ضداجتماعی پرداخته توجه کنند.

تعارض منافع

نویسندگان تعارض منافع ندارند.

حمایت مالی

این مقاله بدون حمایت مالی هیچ نهاد خاصی انجام شده است.

ملاحظات اخلاقی

آنچه در شرکت در یک پژوهش اهمیت دارد، احساس عدم اجبار برای این کار است. بنابراین با تمام احترام، هدف از اجرای این پژوهش برای شرکت‌کنندگان بیان شد و به آنان اطمینان داده شد که نیازی به نوشتن مشخصات هویتی خود ندارند. همچنین رعایت امانت و صداقت علمی و اطمینان دادن به مسئولین مدرسه و مدیران در این مورد که پرسشنامه‌ها صرفاً موضوعات مربوط به آنچه در پرسشنامه آورده شده را می‌سنجد، از الزامات دیگر پژوهش حاضر بود.

مشارکت نویسندگان

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول می باشد. نویسنده اول کارهای اجرایی و نگارش متن اولیه مقاله را به عهده داشته و نویسنده دوم راهنمایی پژوهش را به عهده داشته است. نویسنده سوم مشاور پژوهش بوده است.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از تمام کسانی که آنان را در انجام پژوهش حاضر یاری نمودند، کمال تشکر و قدردانی را دارند.

References

1. Border R, Corley RP, Brown SA, Hewitt JK, Hopfer CJ, McWilliams SK, Rhea SA, Shriver CL, Stallings MC, Wall TL, Woodward KE. Independent predictors of mortality in adolescents ascertained for conduct disorder and substance use problems, their siblings and community controls. Addiction. 2018; 113(11): 2107-2115. https: //doi.org/10.1111/add.14366
2. Aalsma MC. Commentary on Border et al. The public health burden of conduct disorder, early mortality and criminal justice involvement. Addiction. 2018; 113(11): 2116-2117. https: //doi.org/10.1111/add.14419
3. Lahey BB, Waldman ID. A developmental propensity model of the origins of conduct problems during childhood and adolescence. Causes of conduct disorder and juvenile delinquency. 2003; 76-117.
4. Loeber R, Stouthamer-Loeber M. Development of juvenile aggression and violence: Some common misconceptions and controversies. American psychologist. 1998; 53(2): 242-259. https: //psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.53.2.242
5. Offord DR, Bennett KJ. Conduct disorder: Long-term outcomes and intervention effectiveness. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 1994; 33(8): 1069-1078. https: //doi.org/10.1097/00004583-199410000-00001
6. Raskin White H, Bates ME, Buyske S. Adolescence-limited versus persistent delinquency: extending Moffitt's hypothesis into adulthood. Journal of abnormal psychology. 2001; 110(4): 600-609. https: //psycnet.apa.org/doi/10.1037/0021-843X.110.4.600
7. Frick PJ, Lahey BB, Loeber R, Tannenbaum L, Van Horn Y, Christ MA, Hart EA, Hanson K. Oppositional defiant disorder and conduct disorder: A meta-analytic review of factor analyses and cross-validation in a clinic sample. Clinical Psychology Review. 1993; 13(4): 319-340. https: //doi.org/10.1016/0272-7358(93)90016-F
8. Loeber R, Schmaling KB. Empirical evidence for overt and covert patterns of antisocial conduct problems: A metaanalysis. Journal of abnormal child psychology. 1985; 13: 337-353. https: //doi.org/10.1007/bf00910652
9. Tremblay RE. Why socialization fails: The case of chronic physical aggression. In: Lahey B, Moffitt TE, Caspi A, (eds). The Causes of Conduct Disorder and Serious Juvenile Delinquency. New York: Guilford. 2003.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

10. Stanger C, Achenbach TM, Verhulst FC. Accelerated longitudinal comparisons of aggressive versus delinquent syndromes. Development and psychopathology. 1997; 9(1): 43-58. https: //doi.org/10.1017/S0954579497001053

11. Burt SA, Donnellan MB. Personality correlates of aggressive and non-aggressive antisocial behavior. Personality and individual differences. 2008; 44(1): 53-63. https: //doi.org/10.1016/j.paid.2007.07.022

12. Burt SA, Larson CL. Differential affective responses in those with aggressive versus non-aggressive antisocial behaviors. Personality and individual differences. 2007; 43(6): 1481-1492. https: //doi.org/10.1016/j.paid.2007.04.026

13. Cohen D, Strayer J. Empathy in conduct-disordered and comparison youth. Developmental psychology. 1996; 32(6): 988-998. https: //psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.32.6.988

14. DeMarte JA. The heterogeneity of antisocial behavior: Evidence for distinct dimensions of physical aggression, rule-breaking, and social aggression. Michigan State University. Department of Psychology; 2008.

15. Pardini DA, Lochman JE, Frick PJ. Callous/unemotional traits and social-cognitive processes in adjudicated youths. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry. 2003; 42(3): 364-371. https: //doi.org/10.1097/00004583-200303000-00018

16. Burt SA. Are there meaningful etiological differences within antisocial behavior? Results of a meta-analysis. Clinical psychology review. 2009; 29(2): 163-78. https: //doi.org/10.1016/j.cpr.2008.12.004

17. Tackett JL, Krueger RF, Iacono WG, McGue M. Symptom-based subfactors of DSM-defined conduct disorder: evidence for etiologic distinctions. Journal of abnormal psychology. 2005; 114(3): 483-487. https: //psycnet.apa.org/doi/10.1037/0021-843X.114.3.483

18. Kamali, A. Comparison of bullying, school truancy, sense of belonging to school and antisocial behaviors in adolescents with and without vandalism in Bastak city. Master's thesis, Malayer University, Faculty of Literature and Humanities. 2016. [In Persian]

19. Sadock BJ, Sadock VA. Kaplan & Sadock's concise textbook of clinical psychiatry. Lippincott Williams & Wilkins; 2008.

20. Viding E, McCrory E. Towards understanding atypical social affiliation in psychopathy. The Lancet Psychiatry. 2019; 6(5): 437-444. https: //doi.org/10.1016/S2215-0366(19)30049-5

21. Falcón AK, Dobbins AE, Stickle TR. Gendered associations among callous-unemotional traits, emotion regulation, and antisocial behavior. Personality and Individual Differences. 2021; 179: 110944. https: //doi.org/10.1016/j.paid.2021.110944

22. Wakschlag LS, Briggs-Gowan MJ, Carter AS, Hill C, Danis B, Keenan K, McCarthy KJ, Leventhal BL. A developmental framework for distinguishing disruptive behavior from normative misbehavior in preschool children. Journal of Child Psychology and Psychiatry. 2007;48(10): 976-987. https: //doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01786.x

23. Basto-Pereira M, Maia Â. Persistence in crime in young adults with a history of juvenile delinquency: The role of mental health and psychosocial problems. International Journal of Mental Health and Addiction. 2018; 16: 496-506. https: //doi.org/10.1007/s11469-017-9847-7

24. Wiesner M, Kim HK, Capaldi DM. Developmental trajectories of offending: Validation and prediction to young adult alcohol use, drug use, and depressive symptoms. Development and psychopathology. 2005;17(1): 251-270. https: //doi.org/10.1017/S0954579405050133

25. Harford TC, Muthen BO. Adolescent and young adult antisocial behavior and adult alcohol use disorders: a fourteen-year prospective follow-up in a national survey. Journal of Studies on Alcohol. 2000; 61(4): 524-528. https: //doi.org/10.15288/jsa.2000.61.524

26. Mason WA, Hitchings JE, McMahon RJ, Spoth RL. A test of three alternative hypotheses regarding the effects of early delinquency on adolescent psychosocial functioning and substance involvement. Journal of Abnormal Child Psychology. 2007; 35: 831-843. https: //doi.org/10.1007/s10802-007-9130-7

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

27. Wiesner M, Windle M. Young adult substance use and depression as a consequence of delinquency trajectories during middle adolescence. Journal of Research on Adolescence. 2006; 16(2): 239-264. https: //doi.org/10.1111/j.1532-7795.2006.00131.x

28. Thalmayer AG, Rossier J. Agreeableness, antagonism, and mental health across cultures. The handbook of antagonism. 2019; 97-111. https: //doi.org/10.1016/B978-0-12-814627-9.00007-4

29. Gawda B. Cross-cultural studies on the prevalence of personality disorders. Current Issues in Personality Psychology. 2018; 6(4): 318-329. http: //dx.doi.org/10.5114/cipp.2018.80200

30. World Health Organization. The world health report 2002: reducing risks, promoting healthy life. World Health Organization; 2002.

31. OECD. Society at a Glance 2011—OECD Social Indicators. 2011. http: //www.oecd.org/els/social/indicators/SAG

32. Mohammadi Masiri, F., Shafiee Fard, Y., Davari, M., & Besharat, M. A. The Role of Self-Control, Quality of Relationship with Parents and School Environment in the Mental Health and Antisocial Behavior of Adolescents. Developmental psychology: Iranian psychologists. 2012; 8(32): 397-404. [In Persian]

33. Hashemi, T., Mashinchi Abbasi, N., Jedari, M., Jalaei Nobari, H. Role of Social Capital, Self-efficacy, and Temperament-Character Traits in Prediction of Adolescents' Antisocial Behaviors in Tabriz. Journal of Modern Psychological Researches, 2018; 13(49): 237-262.

34. Khademi, A., & Saif Ali, A. The effects of metacognitive components instruction in reducing antisocial behaviors in youth of Urmia central prison. RBS. 2011; 9(3): 186-196. [In Persian]

35. Minaee A. Adaptation and standardization of Child Behavior Checklist, Youth Self-report, and Teacher's Report Forms. JOEC 2006; 6 (1): 529-558 [In Persian]

36. Khanjani, Z., & Arghvanian, Zh. Relationship between Mothers' Personality Disorders and Their children's Antisocial Behavioral Disorder in the Elementary Schools of Tabriz during 87-88. Women and Family Studies. 2008; 1(2): 87-104. [In Persian]

37. Burt SA, Donnellan MB. Development and validation of the Subtypes of Antisocial Behavior Questionnaire. Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression. 2009; 35(5): 376-398. https: //doi.org/10.1002/ab.20314

38. Insafdaran, F. The effectiveness of the Aggression Substitution Education Program on antisocial behaviors, rumination of anger and social skills in high school girls in Ahvaz city. PhD thesis in psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Faculty of Educational Sciences and Psychology. 2018. [In Persian]

39. Aquino K, Reed II A. The self-importance of moral identity. Journal of personality and social psychology. 2002; 83(6): 1423-1440. https: //doi.org/10.1037//0022-3514.83.6.1423

40. Majdabadi, Z. Factor Structure and Internal Consistency of a Factor Structure and Internal Consistency of a Moral Identity Scale. Developmental psychology: Iranian psychologists. 2017; 14(54): 147-153. [In Persian]

41. Boegershausen J, Aquino K, Reed II A. Moral identity. Current Opinion in Psychology. 2015; 6: 162-166. http: //dx.doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.07.017

42. Omid, M. Investigating the relationship between parents' moral behavior and children's moral identity and moral intelligence. Master's thesis, Yazd University, Humanities and Social Sciences Campus. 2015. [In Persian]

43. Azimpour, A., Nisi, A., Shahni Yilaq, M., Arshadhi, N., & Bashlideh, K. Validation of the scale of "self-importance of moral identity" for students. Personality and Individual Differences Quarterly. 2013; 4(3): 19-38. [In Persian]

44. Flores-Camacho AL, Castillo-Verdejo DL, Penagos-Corzo JC. Development and Validation of a Brief Scale of Vengeful Tendencies (BSVT-11) in a Mexican Sample. Behavioral Sciences. 2022; 12(7): 215-228. https: //doi.org/10.3390/bs12070215

45. Taravian, S., Nikdel, F., & Taqvaee Nia, A. Investigating the mediating role of empathy and tendency to revenge in the relationship between moral identity and effortful control with antisocial

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]

behaviors in high school students of Shiraz city. Master's thesis, Yasouj University, Faculty of Humanities. 2024. [In Persian]

46. Browne MW, Cudeck R. Alternative ways of assessing model fit. Sociological methods & research. 1992; 21(2): 230-258. Kline, R. B. Principles and practices of structural equation modeling (2nd Eds.). New York: Guilford. 2005.

47. Garofalo C, Noteborn MG, Sellbom M, Bogaerts S. Factor structure and construct validity of the Levenson Self-Report Psychopathy Scale (LSRP): A replication and extension in Dutch nonclinical participants. Journal of Personality Assessment. 2019; 101(5): 481-492.

48. Burt SA, Klump KL, Kashy DA, Gorman-Smith D, Neiderhiser JM. Neighborhood as a predictor of non-aggressive, but not aggressive, antisocial behaviors in adulthood. Psychological medicine. 2015; 45(13): 2897-2907.

49. Yantu, R. R. J. M., & Hidayati, E. The Relationship between Sibling Rivalry and Permissive Parenting and Adolescent Antisocial Behavior. In International Conference of Psychology, 2021; 1(1): 86-94.

50. Johnson, E. L. Parenting Styles, Peer Pressure, and the formation of Antisocial Behaviour.(Bachelor of Arts' Thesis). 2012.

51. Choe SY, Read SJ. Perceived parental psychological control has indirect effects on aggression via need satisfaction and motivation for revenge. Journal of social and personal relationships. 2019; 36(9): 2857-2879.

52. Frimer JA, Walker LJ. Reconciling the self and morality: An empirical model of moral centrality development. Developmental Psychology. 2009; 45(6): 1669-1681.

53. Hardy SA. Identity, reasoning, and emotion: An empirical comparison of three sources of moral motivation. Motivation and Emotion. 2006; 30: 205-213.

54. Pratt MW, Hunsberger B, Pancer SM, Alisat S. A longitudinal analysis of personal values socialization: Correlates of a moral self-ideal in late adolescence. Social development. 2003; 12(4): 563-585.

55. Hardy SA, Bhattacharjee A, Reed II A, Aquino K. Moral identity and psychological distance: The case of adolescent parental socialization. Journal of adolescence. 2010; 33(1): 111-123. Colby, A., & Damon, W. Some do care: Contemporary lives of moral commitment. New York, NY: Free Press. 1992.

56. Barriga AQ, Morrison EM, Liau AK, Gibbs JC. Moral cognition: Explaining the gender difference in antisocial behavior. Merrill-Palmer Quarterly (1982-). 2001; 532-562.

57. Krueger RF, Markon KE, Patrick CJ, Benning SD, Kramer MD. Linking antisocial behavior, substance use, and personality: an integrative quantitative model of the adult externalizing spectrum. Journal of abnormal psychology. 2007; 116(4): 645-666.

© 2022 The Author(s). Published by Isfahan University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http: //creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-23]

[DOI: 10.48305/22.2.288]